

Ansøgningerne om julehjælp strømmer ind til de humanitære organisationer. Frelsens Hær er den største private uddeler af julehjælp. Sidste år delte de 7.000 julepakker ud til trængende danskere. Hjælpen gives især til enlige forsørgere på kontanthjælp, starthjælp og førtidspension.

Fattigdommen har BIDT SIG FAST

Flere og flere danskere lever i fattigdom. Forskere og humanitære organisationer mener, at fattigdommen er politisk bestemt. Lave sociale ydelser får fattigdomskurven til at stige.

Af Maren Urban Swart, Gitte Frydensbjerg og Karen Pedersen
Foto Peter Olesen Hove / Polfoto

And og risalamande – og juletræ med gaver under. Det tager de fleste af os som en selvfølge juleaften. Men flere og flere danskere har ikke råd til en jul med bare lidt ud over det sædvanlige. Igen i år melder de sociale organisationer, der uddeler julehjælp, om en eksplosiv stigning i ansøgningerne. Og flere må gå forgæves. Sådan har billedet set ud de seneste år.

De humanitære organisationer ser de rekordmange ansøgere som en direkte konsekvens af den støt stigende fattigdom. Loftet over kontanthjælpen og lave sociale ydelser som starthjælp og introduktionsydelse gør folk fattige, lyder meldingerne.

Fattigdommen er politisk bestemt

300.000 danskere, heraf 65.000 børn, lever i fattigdom. Det fremgår af de nyeste tal fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (AE). Også rådet konkluderer, at årsagen til den stigende fattigdom er politisk.

- Det er meget kedelig udvikling, vi nu er i stand til at dokumentere. Ikke nok med at fattigdommen er steget med over 40 procent siden 2001. For første gang har vi det samtidig sort på hvidt, at en del af stigningen i fattigdommen er skabt af regeringens egen politik. Uden kontanthjælpsloftet og de lave sociale ydelser ville mange

” Det er, som om sociale ydelser er båret af tanken om, at hvis blot satsen bliver så lav, at det kan betale sig at komme i arbejde, så kommer folk også i arbejde – vel gør de ej.

Jann Sjursen, formand, Rådet for Socialt Udsatte

tusinder i dag ikke leve et liv i fattigdom, sagde direktør i AE Lars Andersen, da rapporten blev offentliggjort i august.

Ikke råd til frugt og ferie

Hvis man er på nedsat kontanthjælp eller starthjælp er der ikke meget et rutte med. Halvdelen af dem, der lever af de laveste sociale ydelser, har undladt at spise frisk frugt hver dag, at købe nyt overtøj eller holde ferie. Næsten lige så mange har ikke råd til at dyrke fritidsinteresser, give gaver til fødselsdage eller have en forsikring. Det viser en undersøgelse, som Center for Alterna-

Her går grænsen i EU og OECD

- I EU er man fattig, hvis man lever for mindre end 60 pct. landets medianindkomst. Altså 60 pct. af, hvad den person, der ligger lige midt i indkomstfordelingen, tjener.
- Ifølge OECD, den internationale, økonomiske samarbejdsorganisation, går grænsen ved 50 pct. af medianindkomsten. OECD's fattigdomsgrænse giver færre fattige, men rummer til gengæld de absolut fattigste.
- For en familie på en person svarer OECD's fattigdomsgrænse til en årsindkomst på godt 100.000 kr. efter skat, målt i 2010-lønniveau. Bruger man EU's grænse, er beløbet på godt 120.000. Grænsen er afhængig af størrelsen på familien, fordi man tager højde for 'stordriftsfordele'.

tiv Samfundsanalyse, CASA, lavede sidste år. Den fortæller også, at folk på de laveste ydelser har stor gæld til private pengeudlånere, familie og venner og kontokort.

Det billede kan forstander Nikolaj Olsen fra herberget Kollegiet Gl. Køge Landevej nikke genkendende til.

- De fleste af beboerne på Kollegiet er på kontanthjælp og har et meget lavt rådighedsbeløb. De har ingenting at gøre godt med. Det ser vi helt konkret, når de skal flytte ud i egen bolig.
- Beboernes økonomiske situation er ofte præget af kaos. De penge, de har, bruger de på deres misbrug, og der er derfor ikke råd til at købe ordentlig mad eller andre vigtige fornødenheder. Samtidig er de lette ofre for hurtige og dyre lån, og de har ofte en stor gæld

til boligselskaber og DSB, hvor de får mange bøder. Den fattigdom, jeg oplever blandt vores beboere, handler i høj grad om dårlig prioritering og kan knyttes til et misbrug.

- Vi oplever et stort behov for gældsrådgivning. Nogle beboere møder op med Nettoposer fyldt med uåbnede breve fra kreditorer og banken. De har fuldstændigt mistet overblikket over deres gæld, siger Nikolaj Olsen.

Man skal yde for at nyde

Regeringens bud på at få folk ud af fattigdom er arbejde. Men mange kan ikke bare få et job, fordi de slås med svære problemer.

Nikolaj Olsen oplever, at det sociale system er blevet langt mere rigtigt over for de sværest stillede:

- De mest udsatte kan ikke efterleve de meget strikse krav om aktivering. Ofte evner de ikke at følge et aktiveringsforløb, og de har ikke har ressourcer til at sige fra. Jeg ser en udvikling, hvor en gruppe af socialt dårligt stillede har svært ved at passe deres aktivering, og derfor risikerer at miste deres kontanthjælp. Det betyder, at de ikke kan betale husleje og derfor i sidste instans er i fare for at ende på gaden (igen), siger han.

Pernille Hohnen har forsket i beskæftigelsespolitikens betydning for socialt udsatte, i SFI, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Hun forklarer, at gruppen af ikke-arbejdsmarkedsparete kontanthjælpsmodtagere lider under manglende overensstemmelse mellem krav og kvalifikationer:

- Den ene side af systemet (socialsystemet, red.) kan definere en person som ikke-arbejdsmarkedsparete, mens den ydelsesmæssige del af systemet (jobcentret, som udbetaler kontanthjælpen, red.) vurderer, at han skal kunne honorere de samme krav som andre. Det er selvfølgelig et problem, siger Pernille Hohnen, som i dag er ansat i Det Nationale Forskningscenter for Arbejds miljø. →

Lave ydelser

De laveste ydelser er starthjælp og introduktionsydelse til udlændinge og nedsat kontanthjælp. Kontanthjælpen sættes ned efter seks måneder. Det skal motivere folk til at få et arbejde.

- Fra 2004-2007 fik 70.000 danskere disse laveste ydelser i kortere eller længere tid.
- 40.000 af dem har ikke-dansk baggrund, 30.000 er etniske danskere.
- 67 pct. af dem, som får starthjælp/introduktionsydelse, og 55 pct. af dem på nedsat kontanthjælp har svært ved, at få pengene til at slå til.
- De, som får de laveste ydelser, har ca. 2.000 kr. mindre om måneden at leve for (disponibel indkomst) end dem på almindelig kontanthjælp og dagpenge.
- Folk i arbejde har 7.000 kr. mere om måneden at leve for end dem på kontanthjælp, og 10.000 kr. mere end dem, der modtager de laveste ydelser.
- Fire ud af ti på introduktionsydelse/starthjælp har under 1.700 kr. om måneden at leve for. Det samme gælder for godt hver fjerde på nedsat kontanthjælp. Det gælder kun for fire procent af folk i arbejde.

*Kilde: Konsekvenser af de laveste sociale ydelser
- Forsørgelsesgrundlag og afsavn. CASA, august 2009*

Hun peger også på, at den såkaldte 450-timers-regel holder folk fast i fattigdom. Ifølge reglen kan ægtepar, hvor begge er på kontanthjælp, få frataget den ene kontanthjælp, hvis ikke begge har haft 450 timers arbejde inden for de seneste to år.

Spild af penge og knuste mennesker

Også Jann Sjørnsen, formand for Rådet for Socialt Udsatte langer ud efter beskæftigelsespolitikken, som han mener er blottet for sociale hensyn.

- Der er mennesker, der bliver decideret kvast i aktiveringsmaskineriet, og som får et ekstra dyk i stedet for at blive løftet op. Det er, som om sociale ydelser er båret af tanken om, at hvis blot satsen bliver så lav, at det kan betale sig at komme i arbejde, så kommer folk også i arbejde – vel gør de ej.

- Vi har Rigsrevisionens ord for, at aktiveringsindsatsen i forhold til de ikke-arbejdsmarkedsparete ikke virker. Ud over at der er spildt 9 mia. kroner på aktiveringsindsatsen, har tvangen nedbrudt selvrespekten hos denne gruppe mennesker, i stedet for at bygge dem op til at kunne forsørge sig selv, siger Jann Sjørnsen. →

FLERE FATTIGE KØBENHAVNERE

Hver sjette københavnner fattig. Især kontanthjælpsmodtagere, indvandrere og børnefamilier må vende hver krone.

Af Maren Urban Swart • Illustration: Daniel Greniman

Over 70.000 københavnere har ikke råd til at købe nye vinterstøvler eller lade deres børn gå til fodbold. Det viser Den Københavnske Fattigdomsundersøgelse II, som kom i november. Antallet af fattige københavnere er steget med 4800 på tre år.

- Der er borgere, der ikke inviterer gæster hjem, fordi de skammer sig over deres slidte møbler, der er borgere, der aldrig har holdt en børnefødselsdag for deres barn, og vi ved, at der er borgere, der dropper fodboldtræningen, fordi kontingentet er for højt. Når vi ved, at fattigdom er en direkte årsag til social udstødelse, som fører til kriminalitet, misbrug og ghettodannelse, skal vi bekæmpe den stigende fattigdom, som undersøgelsen dokumenterer er udbredt i København, siger socialborgmester Mikkel Warming (EL).

Flest fattige på Nørrebro

Hovedstadens undersøgelse definerer en fattigdomsgrænse på 10.000 kr. efter skat for en person over 25 år, der bor alene. Her adskiller den sig fra andre undersøgelser.

Især kontanthjælpsmodtagere, indvandrere og efterkommere samt børnefamilier er hårdt ramt af fattigdommen. Og koncentrationen af fattige er, på grund af andelen af sociale boligbyggerier, størst på Nørrebro.

Socialforvaltningen i Københavns Kommune står bag fattigdomsundersøgelsen II. Den omfatter ligesom den første undersøgelse fra 2008 skattepligtige københavnere over 18 år. Folk under uddannelse tæller ikke med.

Undersøgelsen bygger på tal fra 2008, altså før den økonomiske krise gjorde, at mange ikke havde et job at stå op til. Man kan derfor frygte, at billedet ville se dårligere ud, hvis tallene var fra i år.

Han er af den overbevisning, at alle mennesker gerne vil bidrage så meget som muligt til deres egen forsørgelse, i den udstrækning de er i stand til det fysisk og psykisk. Men han ser ikke helt optimistisk på fremtiden:

- Jeg synes ikke, at de tendenser, der gør sig gældende på det socialpolitiske område og i relation til beskæftigelsespolitikken, tyder på, at det bliver lettere – tværtimod er der meget, der peger i retning af mere tvang og pisk end gulerod på det her område, siger han.

Intet dansk fattigdomsmål

Rådet for Socialt Udsatte er blandt de organisationer, der netop er kommet med et bud på en dansk fattigdomsgrænse (se nedenfor, red.). En grænse vil signalere en minimumsstandard, som samfundet bør stræbe efter, at alle borgere bør ligge over. EU har en fattigdomsgrænse,

men den danske regering har ikke ønsket at indføre en herhjemme.

Jann Sjusen: - Jeg tror, at regeringen frygter, at et fattigdomsmål ville resultere i en diskussion af de sociale ydelser. Personer på de laveste sociale ydelser vil nemlig være fattige, hvis man bruger EU's eller OECD's fattigdomsgrænser baseret på medianindkomsten (se boks side 5, red.).

Pernille Hohnen peger på, at et manglende fattigdomsmål også kan hænge sammen med, at Danmark står godt i statistikken sammenlignet med andre lande.

- I forhold til de lande, vi sammenligner os med, har vi et lavt fattigdomsniveau, når man regner med 50 og 60 procent af medianindkomsten. Men antallet af fattige i Danmark er, som undersøgelserne viser, steget, siger hun.

Nyt bud på dansk fattigdomsgrænse

Organisationer foreslår tre konkrete mål for fattigdommen i Danmark

En række sociale organisationer kommer i anledning af fattigdomsåret med et bud på en fattigdomsgrænse. Forslaget kommer bl.a, fordi organisationerne de seneste år i stigende grad har fået henvendelser om fx julehjælp, gældssanering og feriehjælp.

Organisationerne anbefaler, at Danmarks Statistik årligt udarbejder tre forskellige mål for fattigdom:

1. Et relativt, økonomisk mål for antallet af borgere, som i hhv. et, to og tre år har levet under EU's og OECD's fattigdomsgrænser på hhv. 60 og 50 pct. af medianindkomsten.
2. Et mål for antallet af borgere med et rådighedsbeløb under et mindstebudget defineret ud fra, hvad det koster at købe almindelige varer og tjenester, som anses for nødvendige for at leve i Danmark.
3. Et mål for antallet af voksne og børn, der lider afsavn ved fx ikke at have råd til medicin, frugt og grønt hver dag eller ikke at have råd til at fejre børnefødselsdag.

Kombinationen af de tre grænser vil give et mere reelt billede af fattigdommen i Danmark, end en enkelt af dem kunne gøre alene.

Minimumsstandard for alle

En fattigdomsgrænse vil signalere den minimumsstandard, som det danske samfund vil stræbe efter, at alle borgere lever over. Og en grænse kan være med til at pege på, hvilke grupper der er særligt udsatte, og som en indsats bør rette sig imod.

I foråret meddelte socialminister Benedikte Kiær (K), at regeringen vil udarbejde en række fattigdomsindikatorer, men ikke en egentlig fattigdomsgrænse. Hvornår indikatorerne er klar, vides endnu ikke.

Organisationerne bag forslaget om en ny fattigdomsgrænse er: Center for Alternativ Samfundsanalyse (CASA), Rådet for Socialt Udsatte, Red Barnet, Frelsens Hær, Ældre Sagen, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Dansk Socialrådgiverforening og LO.

- kap

fattigdom

